

Biskop Atle Sommerfeldt:

Smi sverdene om til plogskjær!

Appell ved utdelingen av Amnesty Fredrikstads Fredspris til Grete Rohde-Moe 10.12.12

I den kirkelige tradisjon preges den andre adventsukken av menneskehetens forventning om en gang å få oppleve at undertrykkelse, nød, vold og menneskeforakt ikke lenger finnes. I kirkene på andre søndag i adventhørte vi derfor den store visjonen fra 2500 år siden, formulert av profeten Jesaja: «De skal smi sverdene om til plogskjær, og spydene til vingårdskniver. Folk skal ikke løfte sverd mot folk, ikke lenger læres opp til krig». Denne visjonen har fått sitt klassiske, skulpturelle uttrykk i Sovjetunionens (!) gave til fredsparken utenfor FN-bygningen i New York.

Det er denne visjonen som forankrer det utvidede fredsbegrep som på 10. desember knyttes sammen av Nobels testamente og den universelle erklæringen om menneskerettigheter som ble vedtatt på denne datoen i 1948.

Visjonen slår fast at fred er fravær av krig. Ingen som selv har opplevd krig eller vært i nærheten av krig vil noen gang redusere betydningen av å bekjempe krigen. All tale om menneskers rettigheter og livsutfoldelse blir ødelagt i krigens kjølvann. Så vet vi at kusken eller statsmakten kan være så gal, for å sitere Luther og biskop Berggrav, at det er forsvarlig å bruke våpen for å etablere rettsorden. Men dette må aldri skygge over det faktum at krig må bekjempes og alltid er aller siste utvei. Uten i denne sammenheng å ta stilling til det berettigede i at EU i år fikk Nobels fredspris, må vi aldri glemme at de europeiske slagmarkene er en dominerende del av vår historie. Enhver europeisk dannelsesreise bør inkludere krigskirkegårdene fra 1. verdenskrig og de mange og lange kolonnene av hvite trekors.

En slik europeisk dannelsesreise må også inkludere folkemordets minnesmerker i Auschwitz og andre konsentrasjonsleirer. De står der som minnesmerker over en pervertert fredsvisjon som ville bygge fred for den tyske befolkningen ved å utrydde de en mente ikke passet inn, først og fremst jøder, men også homofile og romfolket, mennesker med utviklingshemming og andre.

Som europeere må vi aldri glemme våre forferdelige bidrag til undertrykkelse og andres nød gjennom slavehold, kolonialisme, stalinisme, nazisme og rasisme. Alt dette er fredsvisjonens horisont. Visjonen nedtoner ikke undertrykkelsen og voldens virkelighet. Tvert i mot er en sann og realistisk beskrivelse av dette helt nødvendig for å realisere fredsvisjonen. For fred er ikke bare fravær av krig, folkemord og undertrykkelse, men tålmodig og vedvarende bygging av fredens visjon i våre liv og i vår samtid. Den store visjonen kan synes uopnåelig. Men fred bygges slik en vingård bygges: Stein etter stein fjernes for så å grave, gjødsle, plante, vanne og deretter vente i fire år før den første frukten kan høstes. Steinen må fjernes, men det er først når en planter at vingården blir virkelighet. Og den består av de mange steiner og de mange vinrankene.

Visjonen kan i vår tids språk formuleres som «alle menneskerettigheter for alle mennesker alle steder». Det flotte med denne formuleringen er at vi alle kan gi et bidrag og delta i arbeidet med å gjennomføre visjonen. Det var statene som forpliktet seg i 1948 og myndigheter og maktsentra har

særlige forpliktelser til å oppfylle fredsvisjonen. Men alle både kan og må vi delta og selv organisere oss slik at visjonen kan realiseres for stadig flere mennesker. Det er ikke tilstrekkelig at vi skyver ansvaret over på politikere, næringslivsledere og skatteseddelen. Vi må også selv ta ansvar og la oss involvere i fredsbyggende arbeid, ikke minst for dem som ikke engang får oppfylt retten til trygge barnefødsler, utdanning, rent vann og et sunt måltid mat hver dag

I dette perspektivet er det all grunn til å gratulere Amnesty med denne lokale fredsprisen. Måtte den inspirere oss alle til å delta i å bygge det gode samfunn både her og i vår globale virkelighet.